

פרשת אמור תשפ"ד ממחרת השבת

רש"י
ממחרת השבת - ממחרת יום טוב: תמימת תהיינה -
מלמד שמתחיל ומונה מבערב, שאם לא כן אינן
תמימות:

ויקרא פרק כג פסוק טו
וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם
אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימוֹת
תִּהְיֶינָה:

משנה מסכת מנחות פרק י משנה ג

כיצד היו עושים שלוחי בית דין יוצאים מערב יום טוב ועושים אותו כריכות במחובר לקרקע כדי שיהא נוח לקצור וכל העיירות הסמוכות לשם מתכנסות לשם כדי שיהא נקצר בעסק גדול כיון שחשכה אומר להם בא השמש אומרים הין בא השמש אומרים הין מגל זו אומרים הין מגל זו אומרים הין קופה זו אומרים הין קופה זו אומרים הין בשבת אומר להם שבת זו אומרים הין שבת זו אומרים הין אקצור והם אומרים לו קצור אקצור והם אומרים לו קצור שלשה פעמים על כל דבר ודבר והם אומרים לו הין הין הין כל כך למה מפני הביתוסים שהיו אומרים אין קצירת העומר במוצאי יום טוב:

הרב קוק זצ"ל, "יום הבכורים זמן מתן תורתנו" (מאמרי הראיה, עמ' 177-181)

מריש ירחא דניסן עד תמניא ביה איתוקם תמידא, שהיו הצדוקים אומרים: יחיד מתנדב ומביא תמיד (ונצחו חכמים שבא משל צבור, מתרומת הלשכה); מתמניא ביה, עד סוף מועדא, איתותב חגא דשבויעא, שהיו בייתוסים אומרים: עצרת אחר שבת (ולפי זה אין קצירת העומר דוחה שבת, ונצחום חכמים שעצרת אינו דוקא אחר שבת וממילא קצירת העומר הוא ממחרת יום טוב, ואם חל בשבת דוחה את השבת). (תלמוד בבלי, מסכת מנחות דף ס"ה עמוד א')

בתקופתנו הגדולה להתעוררותה של האומה לשיבת שבותה, לחידוש עמדתה העצמית על ארצה העתיקה, אחרי שנות מאות רבות של תרדמה לאומית ושל חורבן הישוב אשר לארצנו הקדושה—הננו חייבים חובה כפולה לפשפש באוצרותינו העתיקים לדעת מה היה אלה הזרמים אשר היו בחיינו הכלליים מאז. כי רק על ידי הידיעה הזאת נוכל לכוון את המשקל, לדעת איזה זרם הוא עצמי ומקורי לנו (ומתוך כך גם נצחי בטבעו ונותן לנו תקומה, זרם רוחני שכח כביר צפון בו להחזיק את חיי האומה בכל תקופותיה ולהגביר את כחה העצמי, ליתן לה את לשד חייה על אף כל צורריה ורומסי כבודה), ואיזהו זרם מקורי, לקוח מבארות זרים ובא אל גבול האומה על ידי השפעה של חולשה עצמית ושל דלדול כחה המקורי, ומתוך כך אין לו תקומה נצחית והוא כמוץ לפני רוח הזמנים אשר ישטפוהו בלי להשאיר לו רושם עמוק בחיי הכלל.

הימים אשר רוח לאומי מעשי לא היה אפשר לו להתעורר מפני חסרון התנאים המביאים את אפשרותו והמכניסים לו בסיס קיים אינם יכולים לבוא לידי חשבון. בעת אשר החיים הלאומיים בקשר לשיבת העם אל נחלתו לא היו יכולים להתגלות במעשה—נרדמו גם אלה הזרמים אשר היו גורמים לו תנועתו הפנימית והיו מסובבים על ידי אומץ חיו. על כן לא היו ניכרים לנו, גם הצד החיובי וגם הצד השלילי שבהם.

אבל עכשיו, כאשר בא התור של תקופת התחיה הלאומית לשיבה אל הארץ אל אדמת המורשה העתיקה, בצורת עם הקם ומבקש את דרכי חיי העצמיים—פתאם נתגלו בקרבנו הזרמים השונים שהיו שקועים בתרדמה ליטרגית, מעוצם השקיעה של הגלות; והחובה וגם האפשרות ללמוד את תורת החיים הכלליים מימי הזוהר העתיקים, שהנן עומדות לפנינו במלוא תביעתן. ההתעוררות הלאומית למעשה, לא באה אלינו כי אם בזכותו של כח החיים האמיץ הצפון בנו, שהוא מלא פלאי פלאים. כח חיים כזה אשר אין לו דוגמא ומשל בשום עם גזע ודת תחת כל השמים. כח חיים כזה המנצח את כל מלוא העולם, החסון והכביר בכל תכסיסי מלחמתו נגדו. ומתוך שיש כח חיים כזה לנו, מצאה ההתעוררות הלאומית מקום לפיתוחה.

ובהבנה יותר ישרה הננו יכולים לבוא לידי ההחלטה הברורה כי ההתעוררות הלאומית בעצמותה איננה כי אם הבעה של סגנון כח החיים העצמיים האצור בקרבנו מאז ומעולם, ואחרי אשר מסבות שונות, מבית ומחוץ, באה ההתעוררות הלאומית בתכונה של חידוש התשוקה העזיזה שהיתה מעולם טמונה בעומק נשמתה של האומה, לשוב אל ארצה ואל מקום מכורתה, הרי צריך באר תחיה זה, אשר נסתם תקופה כל כך ארוכה בכל שנות הגלות, להיות חוזר ונחפר. הכורים (אשר עמלו להסיר את גלי העפר אשר כסו את המעין החתום) היו צריכים הרבה מרץ עד כדי להגיע לאיזה עורק, אשר יתחיל להראות איזה סימנים של מעינות של חיים מפכים ועולים. אמנם נכרה הבאר אבל לא לכל עמקו. לא הגיע עדיין עד המקום אשר התהום הרוחני האמיתי אשר לאוצר החיים של האומה יגלה על ידי צנוריו את עצמות אופיותו ואת טבע מקורו.

האדם מכיר בתחילה את מה שנחוץ לו ואת ההשפעות הבאות מהמקרים החצונים עד אשר יבוגר שכלו לבוא לידי המדרגה הפנימית להכיר את עצמו ואת אופיו ואת נפשו ואת מהותו היסודי. והעם בכללו (למרות מה שבתוך אוצר רוחו מונחים כל גנזיו היקרים בכליל שלמותו) כשצפות שאלות מעשיות—לא יכול הרוח להתגלות מתוך מעמקיו, וסברות שטחיות באות בראשונה ומתהוות לכח פועל בחיים המעשיים של סדרי ההתעוררות הלאומית. ורק אחרי הרת מכשולים, ואחרי פגישת צורי מכשול רבים בחיי הכלל ובמהלכה של ההתעוררות הלאומית—מוכנים אנו לבוא לידי תנועה יותר עמוקה, יותר עצמית, יותר ויותר מקורית, בנויה ומיוסדת על העמדה של הכרת צביונו האמיתי מתוך עומק נשמת עמנו וטהרת רוחו. אם עם פלאים אנחנו, אם אין אנו יכולים להשוות ולהתאים את רוחנו המהותי לרוח כל עם אשר על פני האדמה, אם עוד קיומנו הוא ספון בסגולתנו המיוחדת אשר אם נהיה אנחנו חסרים אין עם בעולם אשר ימלאנה—מוכרח מהלך חיינו כלו

(ביחוד בצעדים של התעוררות תחיתנו הלאומית) להיות מתבלט בקרבנו על פי ארחותיו המיוחדים. והסגולה המיוחדת (המעצמת את האומה ונותנת לה כח לחיות ועוזו להתנער לתחיה מופתית אחרי מאות שנות גלות פזור ודלדול)—היא מוכרחת להיות ניכרת לא בתור התארה צדדית שישנם יחידים באומה, רבים או מעטים, אשר הם מסגלים עצמם לה, אבל דבר אין לה עם הכלל ועם האופי הצבורי ומהלכיו. כי אם בתור אותו הצביון היחידי שהוא התוכן של נשמת האומה ושהוא מוכרח להתבלט בכל ארחות חייה הרוחניים והמעשיים בכללות המהות של העממות כולה. אז, כאשר יכרה באר התחיה עד מדת התהום הזאת, לא יפכו עוד המים של התחיה הלאומית דלוחים ומלאי אבקת עפרים, כי אם מים חיים זכים צלולים משיבי נפש העם לכל פלגיו ומעוררים אותו לחייו הגדולים ההולכים ומתחדשים ממקורם.

גם בתקופת הבית השני בשובנו אל הארץ המורשה, אחרי המשבר הגדול של גלות בבל, כבר בא הצורך לכרות עמוק את מעין החיים אשר להתחיה, גם אז עמדו כבר מכשולים על הדרך, והכרות שטחיות אשר לא יכלו להחזיק מעמד נצחי בחיי האומה צצו ועלו על שדמותינו והיו לנו לרועץ, לצמחי לענה וראש. לשאוב חיים ממקור דבר ד', אשר בספר היחידי, הניתן לעם סגולה אחד, על פני כל התבל כולה, על זה צריכים אומץ לב והעמקת דעת בלתי מצויה, והידענים השטחיים ודאי לא היו יכולים למצא את ידיהם ואת רגליהם בסקירה תהומית זו. עלו קמשונים בדמות צדוקיות וביתוסיות, והללו באו בטענותיהם המזויזיפות לאמור: כיצד יכולה עבודת ה' היותר מסתורית, הנעולה באלפי עזקאין בעד שכלו הרצינולי של האדם, להיות יסודי דבורי? ככה היתה הטענה הצדוקית. עבודת הקדש ודוקא היותר כללית והיותר יסודית שלה, צריכה לפי דעתם להיות דבר פרטי "יחיד מתנדב ומביא תמיד", זאת היא ההשגה השטחית, הצדוקית, שהננו עדיין אוכלים את הבוסר הצומח של גפן סדום זאת ושינינו קהות, אבל נצח ישראל נצח וינצחו "איתוקם תמידא" כי אמנם לא דבר פרטי הוא התוכן של עבודת הקדש בישראל, כי אם דבר דבורי וכללי ודבר העומד ברום חיי הלאום ומחיה את הלאום כולו, ואי אפשר שיהיה יוצא מקשר החיים הזה כל אשר יחובר אל החיים באומה. והלאה אנו צועדים. בנין הארץ, היסוד הראשי, החקלאות, הלא היא אצל כל העמים רק גורם כלכלי חיוני פשוט, אבל העם אשר הנושא שלו כולו הוא קדש קדשים, וארצו, ושפתו, וכל ערכיו כלם קודש הם, כי הוא כולו ממלא את בטוי הקודש של כל האנושיות וכל היקום כולו, ובכל מקום שקוי אור קדש משתלחים לברכה אינם כי אם ענפים מגזע מטעיו, הרי גם חקלאותו כולה היא ספוגת קודש, והקודש הזה שביסוד החקלאי מובלט הוא על ידי זה שחגיגת ראשית הקציר, העומר, עולה הוא למדרגת עבודת הקודש היותר עליונה, והקרבת המקודש עמו הוא קרבן צבור, שדוחה את השבת. הביתוסיות ודאי לא היתה חרדה על קדושת השבת ושמירתו יותר משומרי התורה הנצחיים, הפרושים, ולא בשביל משמרת השבת ממלאכת קצירת העומר היתה מלחמתם כל כך נטושה נגד המציאות של האפשרות שידחה העומר את השבת, אם לא יפרשו כפירוש הפלסטר שלהם, ממחרת השבת, ממחרת שבת בראשית, אבל מחשבת רעל עמוקה היתה בלבבם. הם, אשר לא יכלו להתעמק בסגולת ישראל המיוחדת, לדעת את עומק הקדש אשר לגוי הקדוש הזה, אשר בשבתו על אדמת קדשו גם חקלאותו ובנין ארצו בכל תוצאותיה המעשיות והקרקעיות תוכן קודש יש להם, ודגל קודש הוא דגלם, ואוצר הקודש, התורה הקדושה, הוא כל מוסד חייהם הלאומיים כמו הפרטיים. זאת ידעו הכל כי השבת קודש הוא לישראל והשביתה מכל מלאכה היא בו חובה נמרצת, יוצא מן הכלל הוא רק התוכן של עבודת הקודש העליונה, המסתורית, הספוגה אור קדש קדשים, עבודת המקדש, אבל מי יהין לחשוב שתהיה החקלאות קשורה בקשר אמיץ, עם עבודת הקודש העליונה הרזית, השמימית: ידעו הכל כי אסורה היא כל עבודה וכל מלאכה בשבת, ובחריש ובקציר תשבות, ואיך יכול הקרבן הבא ב"החל חרמש בקמה להיות דוחה את השבת", אם לא הרמז הגדול שיש כאן כי החקלאות הארץ ישראלית בישראל, יסוד ישובו ובנין נחלתו, נמשכת היא ממקור הקודש באומה קדושה זו, ואם כי כל העבודה החקלאית בגילויה והתמשכותה המעשית, הרי היא מכלל מלאכת החול ואסורה בשבת, אבל הקרבן של חגיגת ראשית הקציר מהחל חרמש בקמה מוכרח להיות עולה למדרגת הקודש של הצבור הקבועה הדוחה את השבת, ואז האומה יודעת בכללותה איך לנצור את אישון עינה, את קדשיה כולם, את דבר ד' אשר עמה, את התורה ואת המצות שהם חיי סגולתה. וזאת לא יכלה הבייתוסיות לעכל, עיניה החלשות כהו ולא יכלו לסבול את האור הגדול הזה הזורח במלוא הדרו, ועל כן רצתה להאפיל אותו ולהבליט ש"אין קצירת העומר דוחה את השבת", אין החקלאות עולה גם בישראל למדרגה של קודש קדשים, וממילא יתפוס בה החול הרגיל את מעמדו ומזה תוכל כבר הדרגה להיות הולכת ויורדת עד כדי האפסיות של אור הקודש מחיי הלאום, והקבוץ הישובי. אבל נצחו חכמים ו"איתותב חגא דשבועיא", ונודע לכל ישראל כי "ממחרת השבת" וממילא עד ממחרת השבת השביעית אין משמעותם שבת בראשית, ואם אירע ראשית הקציר, קרבן העומר להיות בשבת, דינו הוא כדין כל עבודת הקודש הקבועה, הצבורית, להיות דוחה את השבת, ומזה דוקא יבוא מקור חיים לקדושת השבת ושמירתו בכל צביונו וקדושת משפטי התורה וחוקיה, בכל הדרת קדשם, בדבר ה' מקדש השבת. ומזה גם כן אנו למדים כי רוח האומה כולה, ביחודה וכללותה, כולו קודש הוא "כי עם קדוש אתה לך אלוקיך" וברוח המיוחד הזה אשר אין בכל העמים משלו נקום ונתעודד וכל עמי התבל יתנו לנו כבוד ועוז ותחית עולם תהיה לנו, וידעו תועי רוח בינה, כי קדוש ישראל הוא מקור ישענו סלה, וחיי התורה והמצוה כולם חיי הלאום כולו המה. ונגד המהרסים מכל הצדדים, ונגד הכורים השטחיים, שלא הבינו ולא יבינו עוד את רוח האומה לכל עומקו, שהתאמצו ומתאמצים לעשות את עבודת הקודש ומשמרת התורה והמצות כולה רק לדבר פרטי באומה "יתוקם לנו תמידא" הבא דוקא משל צבור; ונגד אלה החפצים לנתק את היסוד החקלאי בארץ ישראל מקשר קדושתו המחיה אותו לעד על אדמת הקודש, איתותב חגא דשבועיא. והיה לנו יום הבכורים יום מתן תורתנו לאות עולם לישראל, ולעורבת נצח לתקומת שיבת שבותו, וצמיחת קרן ישעו, על אדמת קדשו אשר אהב סלה, בימין ה' רוממה! ימין ה' העושה חיל אשר רק בה יושע ישראל תשועת עולמים וארצו תבנה בנין שלם במהרה בימינו.